

ПРОБЛЕМИ ТА ЗАСОБИ КОНВЕРГЕНЦІЇ СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ ТА ЄС*

©2018 **ВАСИЛЬЦІВ Т. Г., ІЛЯШ О. І., ЛУПАК Р. Л.**

УДК 351.83(477+061.1ЄС):339.924

Васильців Т. Г., Іляш О. І., Лупак Р. Л. Проблеми та засоби конвергенції соціальної безпеки в Україні та ЄС

Мета статті полягає в обґрунтуванні проблем і засобів конвергенції системи соціальної безпеки в Україні та ЄС у процесі євроінтеграції. Розглянуто головні напрями досліджень системи соціальної безпеки. Надано характеристику тенденцій розвитку соціальної сфери та забезпечення соціальної безпеки України в порівнянні з країнами ЄС. Зроблено висновок, що стан і рівень якості життя в Україні поступається аналогічним середнім показникам у країнах ЄС. Визначено головні загрози функціонування соціальної сфери та формування системи соціальної безпеки в Україні. Запропоновано засоби конвергенції соціальної безпеки в Україні та ЄС, які розподілено за окремими компонентами: відтворення населення, розвиток соціальної сфери, забезпечення функціонування ринку праці, врегулювання трудової міграції. Перспективами подальших досліджень у даному напрямі є визначення формування базису стратегії зміцнення соціальної безпеки України у процесі євроінтеграції.

Ключові слова: соціальна безпека, соціальна сфера, соціальний розвиток, конвергенція, Україна, ЄС.

Рис.: 1. **Табл.:** 4. **Бібл.:** 8.

Васильців Тарас Григорович – доктор економічних наук, професор, заступник директора Регіонального філіалу Національного інституту стратегічних досліджень у м. Львові, професор кафедри фінансів, кредиту та страхування, Львівський торговельно-економічний університет (вул. Туган-Барановського, 10, Львів, 79005, Україна)

E-mail: tgvas77@ukr.net

Іляш Ольга Ігорівна – доктор економічних наук, професор, проректор Міжнародного університету фінансів (просп. Перемоги, 37, Київ, 03056, Україна)

E-mail: oliai@meta.ua

Лупак Руслан Любомирович – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки, Львівський торговельно-економічний університет (вул. Туган-Барановського, 10, Львів, 79005, Україна)

E-mail: economist_555@ukr.net

УДК 351.83(477+061.1ЄС):339.924

Васильцев Т. Г., Иляш О. И., Лупак Р. Л. Проблемы и средства конвергенции социальной безопасности в Украине и ЕС

Цель статьи заключается в обосновании проблем и средств конвергенции системы социальной безопасности в Украине и ЕС в процессе евроинтеграции. Рассмотрены главные направления исследований системы социальной безопасности. Охарактеризованы тенденции развития социальной сферы и обеспечения социальной безопасности Украины по сравнению со странами ЕС. Сделан вывод, что состояние и уровень качества жизни в Украине уступает аналогичным средним показателям в странах ЕС. Определены главные угрозы функционирования социальной сферы и формирования системы социальной безопасности в Украине. Предложены средства конвергенции социальной безопасности в Украине и ЕС, которые распределены по таким компонентам, как воспроизводство населения, развитие социальной сферы, обеспечения функционирования рынка труда, регулирования трудовой миграции. Перспективами дальнейших исследований в данном направлении является определение формирования базиса стратегии укрепления социальной безопасности Украины в процессе евроинтеграции.

Ключевые слова: социальная безопасность, социальная сфера, социальное развитие, конвергенция, Украина, ЕС.

Рис.: 1. **Табл.:** 4. **Библ.:** 8.

Васильцев Тарас Григорьевич – доктор экономических наук, профессор, заместитель директора Регионального филиала Национального института стратегических исследований в г. Львове, профессор кафедры финансов, кредита и страхования, Львовский торгово-экономический университет (ул. Туган-Барановского, 10, Львов, 79005, Украина)

E-mail: tgvas77@ukr.net

Иляш Ольга Игоревна – доктор экономических наук, профессор, проректор Международного университета финансов (просп. Победы, 37, Киев, 03056, Украина)

E-mail: oliai@meta.ua

Лупак Руслан Любомирович – кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры экономики, Львовский торгово-экономический университет (ул. Туган-Барановского, 10, Львов, 79005, Украина)

E-mail: economist_555@ukr.net

UDC 351.83(477+061.1ЄС):339.924

Vasylytsiv T. G., Ilyash O. I., Lupak R. L. The Problems and Means of Convergence of Social Security in Both Ukraine and the EU

The article is aimed at substantiating problems and means of convergence of social security system in both Ukraine and the EU in the process of European integration. The main directions of research of social security system are considered. Tendencies of development of social sphere and provision of social security of Ukraine in comparison with the countries of the EU are characterized. It is concluded that the status and level of quality of life in Ukraine is inferior to the same average in the EU countries. The main threats to social sphere functioning and social security system formation in Ukraine are determined. The means of convergence of social security in Ukraine and the EU are proposed, distributed by such components as reproduction of population, development of social sphere, maintenance of the labor market functioning, regulation of labor migration. Prospects for further researches in this direction are defining the formation of basis of strategy of strengthening of social safety of Ukraine in the process of its European integration.

Keywords: social security, social sphere, social development, convergence, Ukraine, EU.

Fig.: 1. **Tbl.:** 4. **Bibl.:** 8.

Vasylytsiv Taras G. – D. Sc. (Economics), Professor, Deputy Director of the Regional Branch of the National Institute of Strategic Studies in Lviv, Professor, Department of Finance, Credit and Insurance, Lviv University of Trade and Economics (10 Tuhun-Baranovskoho Str., Lviv, 79005, Ukraine)

E-mail: tgvas77@ukr.net

Ilyash Olha I. – D. Sc. (Economics), Professor, Pro-rector of the International University of Finance (37 Peremohy Ave., Kyiv, 03056, Ukraine)

E-mail: oliai@meta.ua

Lupak Ruslan L. – PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Economics, Lviv University of Trade and Economics (10 Tuhun-Baranovskoho Str., Lviv, 79005, Ukraine)

E-mail: economist_555@ukr.net

* Публікація містить результати досліджень, проведених за грантом Президента України за конкурсним проектом Ф-78 Державного фонду фундаментальних досліджень.

Політика конвергенції системи соціальної безпеки України та ЄС, головною метою якої є протидія соціально-економічним ризикам, що знижують рівень зближення (конвергенції) системи соціальної безпеки України та ЄС у процесі євроінтеграції, потребує збільшення непрямих ефектів від співробітництва в соціальній сфері. Низький рівень конвергенції реформ і перетворень у сфері соціальної безпеки України та ЄС обумовлюється пасивністю та фінансовою неспроможністю існуючої державної політики, надмірно великою кількістю цілей і малою кількістю засобів їх досягнення, зокрема:

- ✦ відсутністю реальних можливостей для формування політики відтворення ринку праці та регулювання зайнятості населення;
- ✦ обмеженням впливом державної політики на підвищення рівня реальних доходів населення та реформування системи соціального захисту найманих працівників та трудових мігрантів;
- ✦ відсутністю ефективного соціального діалогу та співпраці між членами-партнерами з ЄС;
- ✦ поглибленням регіональних диспропорцій розвитку соціальної інфраструктури та відсутністю процедури реалізації норм і практик ЄС з розвитку первинної ланки охорони здоров'я;
- ✦ невідповідністю освітнього потенціалу потребам інноваційного розвитку економіки регіонів;
- ✦ посиленням гендерного насильства, дискримінації жінок та чоловіків на ринку праці та слабкою соціальною захищеністю обох статей у суспільстві [1, с. 486–555, 860–864; 2, с. 115–180].

Останніми роками спостерігається прискорене збільшення асиметрії в розвитку системи соціальної безпеки України та ЄС. Можливість зменшення соціальних диспропорцій значною мірою обумовлене дією окремих чинників соціальної політики держави, вплив яких гальмує процеси конвергенції чи прискорює їх. Розуміння механізмів протидії негативному впливу соціально-економічних ризиків є необхідним для прийняття обґрунтованих стратегічних рішень у процесах конвергенції системи соціальної безпеки України та ЄС в умовах євроінтеграції.

Аналіз результатів, отриманих вітчизняними та закордонними вченими, дозволяє сформулювати такі головні напрями досліджень системи соціальної безпеки:

- ✦ *вертикальний* (О. Дзюбань, Г. Клейнер, В. Мавєвський, Р. Мертон, А. Скопін та ін.) – передбачає аналіз соціальної безпеки з позицій окремих елементів ієрархічної структури, що описує формування та розвиток системи на мікроекономічному і регіональному рівнях (соціальна безпека держави детермінована

соціальною безпекою регіонів і окремих територій);

- ✦ *горизонтальний* (О. Власюк, В. Горбулін, Б. Данилишин, А. Качинський, Л. Чернюк, М. Фашевський та ін.) – акцентується увага на вирівнюванні критичних просторово-структурних деформацій соціальної безпеки держави: соціальної сфери, ринку праці й зайнятості населення, міграційної безпеки;
- ✦ *зовнішньоекономічної безпеки* (Н. Гхіста, Е. Емкхе, С. Загашвілі, Д. Рос, К. Факієр, М. Фейчук, Е. Харісон та ін.) – визначає захищеність життєво важливих інтересів соціальних суб'єктів на макро- та макрорівнях, збереження і розвиток людського потенціалу, підтримку ефективного стимулювання діяльності людей, систем їхньої соціалізації та життєзабезпечення, невмирущих цінностей, моральності тощо;
- ✦ *моністичний* (А. Сантос, Л. Косалс, С. Швадер та ін.) – характеризує найважливіші пріоритети забезпечення соціальної безпеки, що пов'язані з вирішенням проблем розповсюдження тіньової економіки, корупції, «інституційних пасток».

Відповідно на їх основі варто напрацювати новий підхід до формування системи соціальної безпеки держави, зокрема на засадах вирівнювання соціально-економічного розвитку територій і конвергенції системи соціальної безпеки України та ЄС.

Метою статті є обґрунтування проблем і засобів конвергенції системи соціальної безпеки в Україні та ЄС у процесі євроінтеграції.

Стан і рівень якості життя в Україні поступаєть-ся аналогічним середнім показникам у країнах ЄС. Більше того, диференціації в останні роки лише посилюються, що є негативним фактом і свідчить про послаблення системи соціальної безпеки в нашій державі, зростання диференціацій за ключовими показниками соціальної безпеки в Україні та ЄС. Така ситуація об'єктивно загрозлива для національної безпеки держави одразу з декількох причин. *По-перше*, це втрата значної частини людського капіталу як внаслідок зовнішньої трудової та загальної міграції, так і через ресурсні обмеження, які призводять до зниження народжуваності, порушень у структурі раціонального харчування, якості базових соціальних послуг і в підсумку – недостатнього рівня відтворення. *По-друге*, істотне послаблення інтелектуально-кадрового забезпечення – головного ресурсу конкурентоспроможності національної економіки. *По-третьє*, критичне зниження рівня якості життя населення, його соціальної захищеності, що призводить до спаду інвестиційної привабливості економіки та привабливості територій держави для проживання населення. *По-четверте*, ускладнюють-

ся європейські та євроатлантичні перспективи України внаслідок невідповідності її критеріїв як держави через надмірну диференціацію з країнами ЄС, зокрема в частині соціальної безпеки [3, с. 167–170; 4, с. 39–44].

Підтвердженням існування та нарощування похарактеризованих викликів є порівняльні характеристики ключових індикаторів соціальної безпеки України та ЄС. Так, у нашій державі істотно нижчим є рівень доходів населення та наявні проблеми за головними параметрами ринку праці (табл. 1). Рівень середньомісячного доходу в розрахунку на одного члена домогосподарства у 2017 р. становив 97 євро, тоді як середнє значення цього показника у країнах ЄС – 1702 євро, що в 17,5 разу більше. Відповідні показники для мінімальної заробітної плати становили: 108 та 856 євро (7,9 разу). Рівень як доходу, так і мінімальної заробітної плати в Україні також значно поступаються навіть найнижчим значенням цих показників за всіма країнами Євросоюзу.

В Україні станом на 2017 р. зайнятістю було охоплено 64,2% населення, тоді як в ЄС – в середньому 71,1% (на 6,9 в. п. більше), а максимальне значення становило 81,2% (на 17,0 в. п. більше). Поступалася Україна й за рівнем безробіття (причому це офіційні дані, а реальні – значно гірші), а також рівнем диференціації мінімальної та середньої заробітної плати, часткою заробітної плати в доходах населення.

Як можна констатувати з даних, наданих у табл. 2, Україна характеризується й нижчим рівнем відтворення населення та трудового потенціалу. Так, рівень народжуваності в нашій державі був на 0,5 проміле нижчий, ніж у середньому по країнах ЄС, а рівень смертності – на 4,2 проміле вищим; коефіцієнт на-

роджуваності поступався на 1,2 в розрахунку на одну жінку репродуктивного віку. Звернімо увагу, що якщо в середньому в країнах ЄС у 2017 р. середня очікувана тривалість життя становила 80,9 років, то в Україні – лише 71,9 років, або на 9,0 років менше. Значно гіршими були й показники частки населення, яке не заробляє собі на життя (37,8%, тоді як у середньому в країнах ЄС – 29,9% (на 7,9 в. п. менше)), та частки життя населення, що витрачається на роботу (48,8% проти 44,0%).

З інформації, наведеної в табл. 3, можна зробити попередній висновок про значно нижчий рівень імміграції та еміграції населення в Україні в порівнянні з країнами Європи. Проте реальний стан справ не такий. Україна є європейським лідером за масштабами зовнішньої трудової міграції населення. Але мова йде про неофіційну трудову міграцію. За даними НБУ, обсяги переказів вітчизняних трудових мігрантів у 2018 р. перевищать 11,0 млрд дол. США, що на 18,3% більше, ніж у 2017 р.; обсяги переказів перевищать обсяги прямих іноземних інвестицій в Україну у 3,8 разу.

За різними оцінками, у зовнішній трудовій міграції бере участь близько 3,0–5,0 млн українців, що становить від 12,0% до 20,0% населення держави працездатного віку. Вказане є очевидним свідченням не лише критично високих масштабів зовнішньої трудової міграції, але й швидкого нарощування її темпів та посилення у зв'язку з цим загроз соціальної безпеці України.

І наслідком, і причиною недостатньої соціальної безпеки в Україні стали значення індикаторів продовольчої компоненти системи соціальної безпеки (табл. 4). Так, середньодобова калорійність раціону населення в нашій державі у 2017 р. становила 2742 ккал,

Таблиця 1

Індикатори компоненти ринку праці та зайнятості населення системи соціальної безпеки України та ЄС-28 у 2017 р.

Показник	Україна	ЄС-28		
		у середньому по країнах	максимальне значення	мінімальне значення
Рівень зайнятості (за методологією МОП), %	64,2	71,1	81,2	63,9
Рівень безробіття (за методологією МОП), %	10,1	8,3	25,9	4,1
Рівень середньомісячного доходу в розрахунку на одного члена домогосподарства, євро	97	1702	2618	920
Індекс зростання вартості робочої сили	5,5	2,1	15,1	0,2
Мінімальна заробітна плата на кінець року, євро	108	856	1999	261
Рівень диференціації мінімальної до середньомісячної заробітної плати, %	48,0	53,0	64,0	39,0
Частка працівників, які отримували менше 105,0% від встановленого національного рівня мінімальної зарплати, %	3,0	5,0	19,0	0,0
Частка заробітної плати в доходах населення, %	61,0	76,0	91,4	66,8

Джерело: складено за [5; 6].

**Індикатори компоненти відтворення населення та трудового потенціалу системи соціальної безпеки
України та ЄС-28 у 2017 р.**

Показник	Україна	ЄС-28		
		у середньому по країнах	максимальне значення	мінімальне значення
Рівень народжуваності (у розрахунку на 1,0 тис. осіб), %	9,4	9,9	12,9	7,6
Рівень смертності (у розрахунку на 1,0 тис. осіб), %	14,5	10,3	15,5	6,3
Коефіцієнт народжуваності на одну жінку репродуктивного віку	1,4	1,6	1,9	1,3
Середня очікувана тривалість життя при народженні, років	71,9	80,9	85,7	78,5
Середній медіанний вік населення, років	40,8	42,6	45,8	36,6
Частка населення, яке не заробляє собі на життя з причин старості, %	37,8	29,9	34,8	20,5
Частка життя населення, що витрачається на роботу (у відсотках до очікуваної тривалості життя), %	48,8	44,0	50,1	37,7

Джерело: складено за [5; 6].

Таблиця 3

Індикатори міграційної компоненти системи соціальної безпеки України та ЄС-28 у 2017 р.

Показник	Україна	ЄС-28		
		у середньому по країнах	максимальне значення	мінімальне значення
Коефіцієнт міграційного приросту (скорочення) населення, на 1,0 тис. осіб	0,5	2,4	31,0	-10,0
Коефіцієнт інтенсивності міждержавних міграційних переміщень населення, на 1,0 тис. осіб	11,0	15,3	69,0	2,0
Коефіцієнт інтенсивності міждержавної імміграції населення, на 1,0 тис. осіб	14,0	18,1	52,1	3,2
Коефіцієнт інтенсивності міждержавної еміграції населення, на 1,0 тис. осіб	7,0	8,8	47,2	5,0

Джерело: складено за [5; 6].

тоді як у середньому в ЄС – 3416 ккал (на 24,6% більше). При цьому, диференціація з-поміж Україною та найвищим рівнем цього показника склала 38,3%. Але, як бачимо, значення цього показника в нашій державі навіть поступається навіть мініальному рівню в країнах ЄС. Зазначене є свідченням недостатнього споживання населенням необхідних продуктів і, таким чином, ускладнення можливостей до належного відтворення.

Населення у країнах ЄС має кращі фінансові можливості, що відображається у структурі витрат. Так, якщо в Україні на харчування припадає 54,3% сукупних споживчих витрат, то в середньому в країнах ЄС – лише 12,3%. Навіть в країнах Європи з максимальним значенням цього показника рівень витрат на харчування істотно нижчий – на 34,8 в. п.

Аналогічні тенденції характерні й стосовно порівняльних можливостей європейців та українців щодо витрат на відпочинок і культуру. Якщо в Україні

частка витрат за цим джерелом становила лише 1,5%, то в середньому в країнах ЄС – 8,5%, а в країнах – лідерах за цим показником – 10,8%.

Населення України також постійно перебуває в шоковому стані, пов'язаному зі високими темпами інфляції та нестабільністю національної грошової одиниці. Так, лише у 2017 р. індекс споживчих цін на основні групи продовольчих товарів склав 17,9%, тоді як у середньому по країнах ЄС – 2,1%.

Водночас варто звернути увагу, що рівень витрат громадян у країнах ЄС на оплату комунальних платежів вищий – 24,5%, тоді як в Україні – 17,2%. Але таку ситуація не слід розцінювати як позитив, оскільки відбувається постійне підвищення вартості комунальних послуг, а значна частка населення України знаходиться на межі бідності та не може повною мірою фінансувати отримувани житлово-комунальні послуги.

Індикатори продовольчої компоненти системи соціальної безпеки України та ЄС-28 у 2017 р.

Показник	Україна	ЄС-28		
		у середньому по країнах	максимальне значення	мінімальне значення
Середньодобова калорійність раціону населення, ккал на особу	2742	3416	3793	2877
Частка в середньодобовому раціоні продукції (%):				
– рослинного походження;	71	71	78	61
– тваринного походження	29	29	22	39
Частка витрат на харчування у сукупних споживчих витратах, %	54,3	12,3	19,5	8,1
Частка витрат на відпочинок і культуру в сукупних споживчих витратах, %	1,5	8,5	10,8	4,5
Частка витрат на сплату комунальних платежів у сукупних споживчих витратах, %	17,2	24,5	29,1	10,4
Індекс споживчих цін на основні групи продовольчих товарів	17,9	2,1	6,0	-1,9

Джерело: складено за [5; 6].

Попри ці проблеми, перешкоди та диференціації для України, починаючи з 1997 р., характерне підвищення рівня індексу людського розвитку, що є позитивним фактом (рис. 1). Відомо, що інтегральний показник людського розвитку розраховується щорічно для міждержавного порівняння та вимірювання рівня життя, грамотності, освіченості й довголіття як основних характеристик людського потенціалу країни. Він є стандартним інструментом при загальному порівнянні рівня життя різних країн і регіонів.

Втім, попри висхідну динаміку індексу, місця України в рейтингу країн за рівнем людського розвитку залишаються низькими (у 2017 р. – 88 місце зі 189 країн світу). У 2016 р. відбувся спад – на 4 рейтингових позиції. Якщо в 1990–1994 рр. Україна посідала 45 місце в рейтингу, то за 1995–2017 рр. найвищого значення було досягнуто у 2010 р. – 69 позиція. Надалі загальний тренд – негативний, що, з одного боку, є свідченням погіршення функціонування системи соціальної безпеки в нашій державі, а, з іншого, – наслідком недоліків державної політики забезпечення соціальної безпеки в Україні.

Зниження темпів конвергенції системи соціальної безпеки України та ЄС обумовлене такими ризиками у соціальній сфері [7; 8, с. 155–204]:

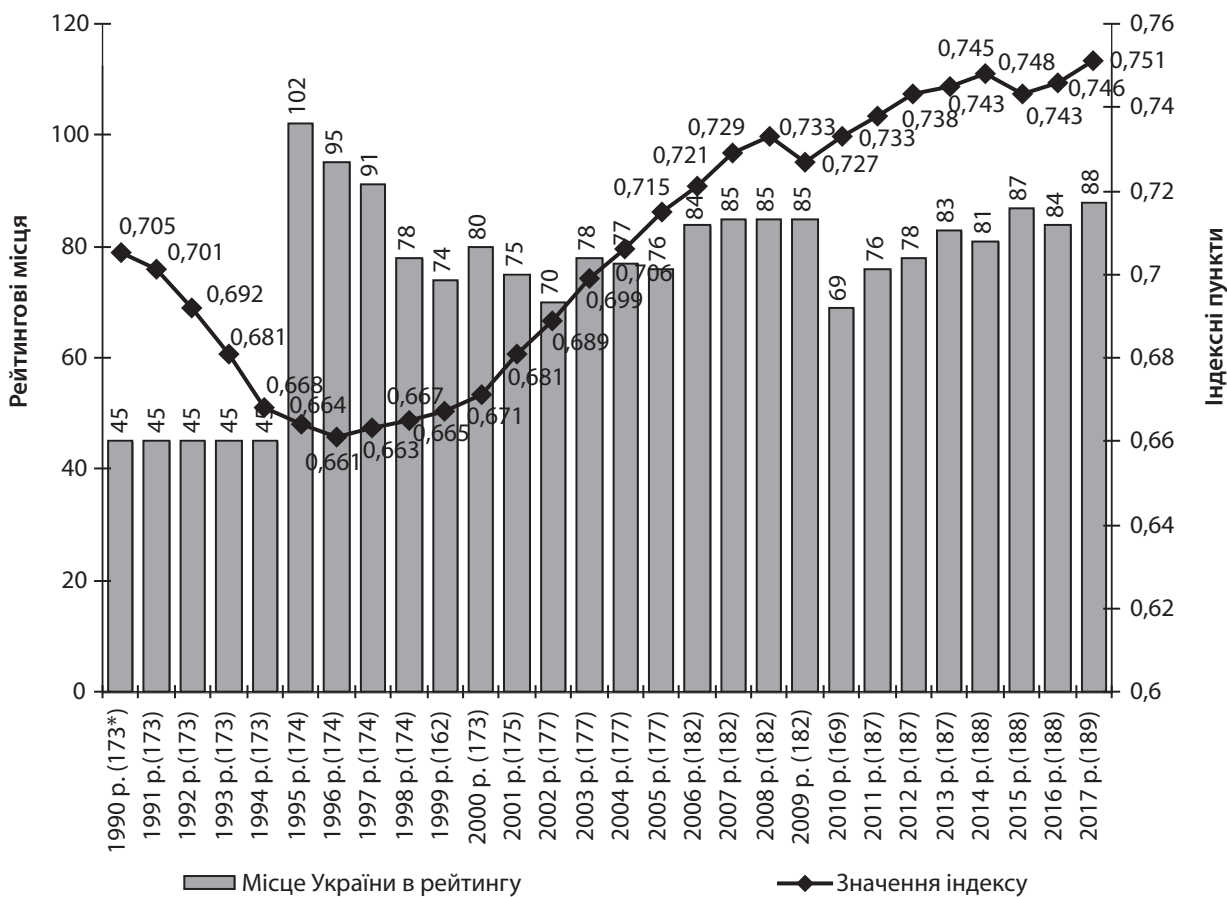
1. Загостренням соціальних проблем відтворення ринку праці, тінізацією та системними вадами політики регулювання зайнятості населення, що посилюють невідповідність процесів конвергенції України та ЄС через кон'юнктурні зміни на ринку праці, структурні диспропорції між попитом і пропозицією на робочу силу за професіями, зростання тіньового та неформального сегментів зайнятих, збільшення номінальної та тіньової зайнятості населення.

2. Низьким рівнем координації соціального забезпечення українських трудових мігрантів та запровадження ініціатив з реалізації існуючих двосторонніх угод з країнами-сусідами ЄС, що знижує рівень конвергенції та європейського співробітництва, спрямованого на інтеграцію іммігрантів в українське суспільство, спричиняє високі міграційні інтенції найбільш кваліфікованої та репродуктивно активної частини населення та посилює ризики трудової міграції кваліфікованих кадрів.

3. Недостатністю стратегічних механізмів приведення національної системи освіти до вимог ринку праці України та ЄС, що обумовлене зниженням інституційної спроможності урядових структур забезпечити реалізацію реформ у рамках угоди про асоціацію. Скорочення фінансування навчальних закладів, недостатнє використання інноваційного потенціалу молоді, низькі темпи реформування й модернізації системи вищої освіти призводять до невідповідності рівня підготовки випускників навчальних закладів до потреб ринку праці, зростання неякісних публічних послуг у галузі базової та вищої освіти та зростання молодіжного безробіття.

4. Декларативністю програм розширення співробітництва з країнами ЄС у розробці систем професійної освіти й навчання, професійного навчання протягом життя та відсутністю національної мережі поліпшення прозорості системи освіти і визнання кваліфікацій.

5. Збереженням низьких, у порівнянні з країнами ЄС, соціальних стандартів рівня та якості життя населення, поширенням бідності серед працюючих некваліфікованих верств населення, відсутністю в держави важелів впливу на політику оплати праці, що проявляється в поширеності тіньових схем оплати

Примітка: * – кількість країн у рейтингу

Рис. 1. Індекс людського розвитку України у 1990–2017 рр.

Джерело: складено за [5; 6].

праці, соціальної проблемі несвоєчасної виплати заробітної плати, яка негативним чином позначається на соціальній безпеці та захисті працівників.

6. Відсутністю ефективного соціального діалогу та співпраці між членами-партнерами ЄС з просування ініціатив забезпечення гідних умов праці, лише частковою імплементацією нових стандартів на ринку праці в частині колективно-договірного регулювання соціально-трудових відносин.

7. Відсутністю практик запровадження європейських і міжнародних стандартів запобігання захворюваності населення та процедури реалізації норм і практик ЄС з розвитку первинної ланки охорони здоров'я відповідно до Міжнародних медико-санітарних правил профілактики й боротьби з інфекційними та несекційними захворюваннями, що неминуче призводить до зростання рівня захворюваності населення.

8. Недотриманням стандартів ЄС у сфері гендерної рівності, що проявляється в гендерному насильстві, зниженні політичних прав та економічних можливостей жінок у суспільстві, дискримінації жінок і чоловіків на ринку праці, соціально-культурній деградації жінок у сільській місцевості, слабкій соціальної захищеності обох статей у суспільстві.

ВИСНОВКИ

Розвиток соціальної сфери є важливим стратегічним завданням державної політики формування системи соціальної безпеки держави. Від її якості та повноцінності залежать: раціональність структури, ефективність взаємодії та наявність стійких взаємозв'язків між елементами системи, своєчасне виконання базових функцій і реалізація завдань із соціального захисту та безпеки населення, що визначальним чином позначається на ключових складових економічної безпеки в системі національної безпеки держави. При реалізації стратегії формування системи соціальної безпеки України у процесі євроінтеграції важливо, аби всі її елементи були орієнтовані на забезпечення безпеки відтворення населення, безпеки соціальної сфери, безпеки ринку праці та зайнятості населення, міграційної безпеки.

Згідно з такими пропозиціями варто виділити стратегічні завдання, що потребують оперативного вирішення органами державної влади у процесі реалізації державної євроінтеграційної політики, зокрема:

- ✦ створення безпечних економічних і соціальних умов для підвищення рівня народжуваності;

- ✦ зростання трудових доходів, подолання бідності працюючого населення;
- ✦ формування сприятливого соціально-психологічного клімату та позитивної суспільної налаштованості на сімейні цінності (у сфері безпеки відтворення населення);
- ✦ забезпечення відповідності національного ринку освітніх послуг перспективним потребам суспільства і держави у трудових ресурсах необхідної кваліфікації;
- ✦ створення доступної, високоякісної та ефективної системи медичної допомоги;
- ✦ наближення системи соціальних гарантій до принципів і норм держав-членів ЄС (у напрямі гарантування безпеки соціальної сфери);
- ✦ створення правових, економічних та інституційних умов для підвищення ефективності зайнятості населення;
- ✦ поєднання активної та пасивної політики зайнятості;
- ✦ удосконалення нормативно-правової бази у сфері легалізації зайнятості населення (з метою забезпечення безпеки ринку праці та зайнятості населення);
- ✦ удосконалення законодавства щодо внутрішньої та зовнішньої трудової міграції громадян України, в'їзду іноземців та осіб без громадянства в Україну, виїзду їх з України і транзитного проїзду крізь її територію, а також у сфері боротьби з нелегальною міграцією (зміцнення міграційної безпеки). ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Аналітична доповідь до щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2018 році». Київ : НІСД, 2018. 1289 с.
2. System transformations of the national economy: challenges and expectations : collective monograph / edited by O. Vasiuk and other. Bydgoszcz, Poland : University of Economy Publishing House, 2016. Vol. 1. 357 p.
3. **Васильців Т. Г., Лупак Р. Л.** Інструменти господарського механізму розвитку сільських територій як передумова вирівнювання просторово-територіальних диспропорцій соціально-економічної безпеки України. *Бізнес Інформ*. 2016. № 11. С. 167–171.
4. **Lupak R. L., Kunytska-Iliash M. V.** Substantiation of the directions of structural reforms in the economy of Ukraine in the context of realization of the state region and branch policy of import substitution. *Інноваційна економіка*. 2017. № 7-8. С. 39–45.
5. Державна служба статистики України. URL : <http://www.ukrstat.gov.ua>
6. Громадська спілка «Економічний дискусійний клуб». URL : <http://edclub.com.ua>
7. Стратегія національної безпеки України «Україна у світі, що змінюється» : від 08 червня 2012 р. № 389/2012. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/389/2012>

8. Безпека та конкурентоспроможність економіки України в умовах глобалізації : монографія / за заг. ред. О. С. Власюка. Київ : НІСД, 2017. 384 с.

REFERENCES

- Analitychna dopovid do shchorichnoho Poslannia Prezidenta Ukrainy do Verkhovnoi Rady Ukrainy «Pro vnutrishnie ta zovnishnie stanovyshche Ukrainy v 2018 rotsi»* [An Analytical Report to the Annual Message of the President of Ukraine to the Verkhovna Rada of Ukraine "On the Internal and External Situation of Ukraine in 2018"]. Kyiv: NISD, 2018.
- Bezpeka ta konkurentospromozhnist ekonomiky Ukrainy v umovakh hlobalizatsii* [Safety and competitiveness of Ukraine's economy in the conditions of globalization]. Kyiv: NISD, 2017.
- Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. <http://www.ukrstat.gov.ua>
- Hromadska spilka «Ekonomichnyi dyskusiinyi klub». <http://edclub.com.ua>
- Lupak, R. L., and Kunytska-Iliash, M. V. "Substantiation of the directions of structural reforms in the economy of Ukraine in the context of realization of the state region and branch policy of import substitution". *Innovatsiina ekonomika*, no. 7-8 (2017): 39-45.
- "Stratehiia natsionalnoi bezpeky Ukrainy «Ukraina u sviti, shcho zminiuetsia»" [Ukraine's National Security Strategy "Ukraine in a Changing World"]. 08.06.2012, no. 389/2012. <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/389/2012>
- System transformations of the national economy: challenges and expectations*, vol. 1. Bydgoszcz, Poland: University of Economy Publishing House, 2016.
- Vasylytsiv, T. H., and Lupak, R. L. "Instrumenty hospodarskoho mekhanizmu rozvytku silskykh terytorii iak peredumova vyrivniuvannya prostоровo-terytorialnykh dysproportsii sotsialno-ekonomichnoi bezpeky Ukrainy" [The Tools of the Economic Mechanism for Development of Rural Areas as a Precondition for Leveling the Spatio-Territorial Disparities in the Socio-Economic Security of Ukraine]. *Biznes Inform*, no. 11 (2016): 167-171.